

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

CAVTA ET CIRCUMSPECTA
VENENI DATI ACCVSATIONE

QVAM
AVSPICE SVMMO NVMINE
EX CONSENSV ATQVE AVCTORITATE GRATIOSÆ
FACVLTATIS MEDICÆ
IN ALMA FRIDERICIANA

PRÆSIDE
DN. FRIDERICO HOFFMANNO
ACADEMIÆ ORDINISQVE MEDICORVM SENIORE
ET h. t. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS
MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

H. L. Q. C.

D. Maji. MDCCXXXIV.
PLACIDÆ ERVDITORVM VENTILATIONI EXHIBET
AVCTOR RESPONDENS

JOHANNES GODOFREDVS PARREIDT
DELICIENSIS MISNICVS

HALÆ MAGDEBVRGICÆ
Typis Ioh. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

V I R O
PERILLVSTRI GENEROSISSIMO
ATQVE EXCELLENTISSIMO
D O M I N O
DNO GEORGIO CAROLO
DE PFLUGK

DYNASTÆ IN EHRENHAYN &c.
POTENTISSIMI SARMATARVM REGIS
ET SERENISSIMI SAXONVM PRINCIPIS ELE-
CTORIS ÆQVE AC REVERENDISSIMI ET
SERENISSIMI DVCIS SAXO - MARTISBVRGEN-
SIS CONSILIARIO INTIMO REGIMINIS
QVOD MARTISBVRGI EST
CANCELLARIO

DOMINO ET PATRONO MEO
ÆTATEM COLENDO,

VIR PERILLVSTRIS

GENEROSISSIME ATQVE EXCELLENTISSIME
DOMINE.

Non dubito fore, VIR PER-
ILLVSTRIS, ut mireris
audaciam hominis TIBI
nec facie nec officiis suis
cogniti, qui levidente hoc profectuum a-
cademicorum specimen PERILLUSTRI
TUO NOMINI consecrare nullus verear-
tur,

tur. At vero, licet ipse ego haud diffi-
tear, magnum esse, quod ausus sum;
TUÆ tamen humanitatis tanta est apud
me fiducia, ut cœpti non modo veniam,
sed & benevolam interpretationem mihi
certus augurer. Compluribus enim ex-
emplis ac testimoniis persuasus sum, TE,
more Excellentissimorum animorum, ni-
hil omnino, quod ex piæ & sinceræ men-
tis affectu profectum est, despiciere, nec
infra celsitudinem animi TUI positis, pa-
trocinium TUUM anhelantibus, grati-
am denegare. Novi etiam, TE, licet
quamplurimis iisque gravissimis quotidie
negotiis atque expeditionibus distringaris,
non solum ipsum eruditionis TUÆ soli-
disimæ cumulum in dies augere, sed et-
iam illos, quos in musarum castris stipen-
dia meruisse constat, magna sane atque
inexpectata sæpe clementia prosequi. Quid
itaque mirum VIR PERILLUSTRIS,

)(3

quod

quod meæ etiam qualescunque pagellæ pu-
blicam lucem visuræ, patrocinium **TUUM**
contra iniquas aduersariorum censuras
quam humillime sibi expetant? Quid, in-
quam, mirum, quod sub umbra alarum
TUARUM optime ab omnibus hostium
insultibus tutas se existiment? **TIBI** itaque
VIR PERILLUSTRIS, GENEROSISSI-
ME, ATQUE EXCELLENTISSIME, eas
trado, consecro, totasque unice devoveo,
nullus amplius dubitans, quin benevolo a-
lacrique vultu eas sis excepturus. Tanto
autem fortius hoc confido, cum materia,
quam in illis tractavi, licet medica, forum
tamen etiam & negotia criminalia ingredi-
atur, in iisque usum præstet sane non exi-
guum; cujus censorem quin in **TE** de-
prehendam uti limatissimum ita benignissi-
mum, nullus dubito. Accipe itaque, **PA-**
TRONE MAXIME, hæc quantulacun-
que ingenue mentis dona, & serena fron-
te,

te, si vacat, perlege, eorumque auctori, si
non indignus, cui faveas, videtur, fave. De-
us autem O. M. TE & PERILLUSTREM
TUAM FAMILIAM publicæ plurimorum
saluti atque utilitati salvos, fartos ac tectos
diu conserve, & majora in dies splendoris,
gloriæ & omnium bonorum concedat in-
crementa. Quod reliquum est, TIBI ut
me habeas commendatissimum, omni, qua
debet, animi observantia contendo,

VIR PERILLUSTRIS

GENEROSISSIME ATQVE
EXCELLENTISSIME,

PERILLVSTRIS TVI NOMINIS

*Dab. Halæ
d. 28. Maji 1734.*

*humillimus ac devotissi-
mus cultor*

AUCTOR,

CONSPECTVS.

Veneri notio. §. 1. Accusatio, quo sensu dicatur. §. 2. Venenatorum hominum genera. §. 3. Quid in suspicionem venenati morbi agendum sit. Exemplum arsenici incaute sumti. §. 4. Exempla eruginis, veneni effectus edentis. §. 5. Venenorum aliorum in cibis appositorum, ut hyoscyami. §. 6. Coturnicum & alaudarum lolio temulento pastarum noxa. §. 7. Varios esse modos, quibus venenum incautis subrepat, aut in optimo cibo vel potu subnascatur. §. 8. Signa veneni eruginosi, aut alius erodentis metallici. §. 9. Obiter de eorum remediis. §. 10. Repletio ipsa aliquando veneni instar laedit. §. 11. Noxa potus frigidi post magnam incalescentiam. §. 12. Quae nocentior sit assumpto vomitorio. §. 13. Concursus repletionis, motus nimii, potus frigidi & salium acrium. §. 14. Consecraria. §. 15. De venenis studio assumtis: seorsim de aqua forti. §. 16. De gummi guttae. §. 17. De arsenico & cobalto. §. 18. de venenis metallicis erasivis. §. 19. Quid in sectionibus talium spectari debeat. §. 20. De Antimoniatis venenosus. §. 21. An auripigmentum & adamantas venena sint. §. 22. 23. De veneno sic dicto mechanico iudicium. §. 24. De venenis lentis & insidiosis, ut saturninis. §. 25. 26. De narcoticis & insaniam facientibus, ut cicuta speciebus. §. 27. 28. De solano vulgari & furioso. §. 29. De datura, mandragora, opio. §. 30. De venenis strangulatoriis, fungis, elleboro, aconito, napello. §. 31. De venenis per vulnera illatis. §. 32.

DISSER-

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
CAUTA ET CIRCUMSPECTA
VENENI DATI ACCUSATIONE.

PROOEMIUM.

Inter tot vias, quibus humanum
genus ad vitae exitum ducitur,
haud infrequenter & illa teritur,
quæ florentissimam sanitatem
per venena aut incaute sumpta,
aut malitiose propinata, aut de-
nique ab hominibus de salute sua desperantibus, in-
consulta moriendi voluntate, sponte hausta in
perniciem præcipitat. Incidunt vero sæpe casus,
ubi veneficii suspitione exorta, medico, super ta-
li quæstione consulto, non minimum existimati-
onis suæ rectæquæ conscientiæ periculum immi-
net,

A

net,

net, si iudicio temere lato vel innocentibus molestias inextricabiles creat, vel nocentes promerita poenae subducit. Utrumque enim fieri potest, ac plerumque solet, pro eo, ac medico visum fuit de praesenti, quod incidit, negotio ferendum esse iudicium. Et quamquam raro unius, qui primum rogatus sententiam dixit, arbitrio tota causa permittitur, sed antequam gravior sententia feratur, ad integra collegia cognitio illa deferitur: satis tamen multum molestiae, tædiorum & impensarum interea creati illis potest, qui suspicionibus inique gravati fuerunt: a quibus deinde tanto certius indignatio & lites infinitae originem ducunt certissimam. Atque hoc ita accidere solere satis multis compertum est exemplis: pleniue eorum sunt omnes libri celeberrimorum virorum, qui de medicina forensi commentarios ediderunt, aut collegiorum medicorum responsa cum publico communicaverunt. Aliqui enim venenum datum accusaverunt, ubi compertum fuit nullum exterius accessisse, sed causas in corpore praesentes cum rerum, quae vocari solent non naturales, singulari concursu damnum & exitium attulisse: alii nomine suo indicarunt venenum, quod tale esse neutiquam probare potuerunt, sed patrum narrationibus crediderunt. Quae quum
ita

ita sint, facile sane cognoscitur, quam multum interfir in hoc negotio haud obiter versari, sed omnes ingenii iudiciiue vires intendere, ut veram, certam, matureque exploratam proferamus sententiam. Sentio autem quantum onus, majus certe quam pro viribus, humeris meis impoluerim, qui de argumento tam difficili disserere aggressus sum. Enim vero non vacarem culpa arrogantiae, si vel ipsemet sponte hoc argumentum elegissem, vel electum atque pro viribus elaboratum ita proponerem tanquam erudiendis aliis inserviturum. Nam quum illustr. Dn. PRÆSIDIS consilium de eligendo dissertationis argumento expetivissem, isque mihi hoc commendaret; nec volui nec debui subterfugere auctoritatem Patroni ac Promotoris omni pietate colendi: præsertim quum bene perspicerem, quantum mihi emolumentum allatura esset industria omnibus huc quidem pertinentibus relegendis considerandisque impendenda: & illud insuper cogitarem, sperari ab æquo quovis lectore recta cum ratione posse, ut veniam tribuat scriptioni, quæ non alio quam tentaminis ac speciminis nomine in publicum emittitur. Idque ut mihi eveniat, ea, qua decet, modestia rogo atque contendo.

§. I.

Venenum usque adeo saepe multumque in ore hominum frequentatur, inque doctorum libris legitur, ut vix videatur ulla declaratione indigere. Veteres, ut ex ARISTOTELE *problem. I. 47.* discimus, assumpta omnia in tres ordines redegerunt, quorum primo continentur, quæ vinci a ventriculi actione & mensstruis possunt, ceduntque in *alimentum*: altero, quæ vel plane non vincuntur, vel aliqua tantum parte sui, qua corpus alterant, id est præsentem ejus statum mutant, sicque fiunt *medicamentum*, si gnari artificis manu tempestive & debita lege exhibentur: tertio, quæ cum eo, quod vinci nequeunt, possident vires corruptivas, atque parva etiam quantitate ingesta necem cito inferunt; *ἰσχυρὰ φάρμακα, venena, deleteria* appellantur. Atque hæc veneni notio plurimis satis recte convenit, præsertim illis, quæ inter nos frequentius occurrunt, atque medico occasionem præbent, judici sententiam suam requirenti, ex artis medicæ principiis respondendi. Quodsi vero totam rem accuratius intuemur, ad omnem venenorum speciem denotandam nondum satis adæquata est, quum nostra ætate ars perniciosa veneficiorum magis exculta sit, ut non solum talia exhibere norint, quæ lentam mortem inferunt, verum etiam, quæ ore non recipiantur, sed ipso halitu excepta, aut per nudum contactum, perniciem inferre valent, ut nullo fere pacto sensibus exhiberi possint, adeoque nec fieri queat, ut, quod vocant, & in foro desideratur, corpus delicti, sectionis imperatæ subsidio eruatur & exhibeatur.

§. II.

§. II.

Accusationis vocabulum ita posuimus, ut nativo & etymologico suo sensu valet, tanquam causæ vel culpæ collatio. Ut si iudex, vel quicumque alius, cuius scire interest, a medico quærat, cuius rei culpa vel causa factum existimet, ut hic vel ille tam male habuerit, aut mortem oppetierit, isque deprehensam a se causam indicet, accusasse illud, quod causam denotavit, vulgari sermone recte dicitur. Parum itaque solliciti sumus de acceptione forensi vocabulorum *accusator*, *accusatio*: quippe quæ a iuris peritis petenda esse constat. Quum vero haud raro accidat, ut minus circumspecti & in iudicio ferendo cauti hic aberrent, sibi & aliis molestiam creent, datum fuisse venenum & ab hoc orta mala symptomata & mortem consequutam, pronuncians, ubi nullum tamen datum fuit: aut in denominatione illius, quod vere datum fuit, subinde aberretur: hinc causam & circumspectam esse debere hanc accusationem facile intelligitur.

§. III.

Quando percurramus historiarum medicarum monumenta, vitamque etiam communem consulimus, venenati homines occurrunt, qui inscii venenum assumerent, quod nunquam degustaturi fuissent, si id cognovissent: alii, qui maleuada desperatione compulsi, ut vitæ finem invenirent, scientes volentesque noxiam delerentiamque rem ebiberunt, vel quocunque alio modo in viscera sua dimiserunt: rursusque alii, qui vel ob ætatis imbecillitatem, vel ebrietatem, vel denique delirium animi vires pervertens sibi ipsis attendere non valent, adeoque prioribus in eo quidem similes sunt, quod

ignari admiserunt venenum, dissimiles tamen, quod certum quid de vitæ suæ rationibus respondere medico omnes circumstantias requirenti nequeunt. Placuit ita qualiscunque ordinis causa dividere subjecta, quo magis distincte de tora re disserere liceat.

§. IV.

Si itaque obveniat homo, qui, quum ante paucas horas optime valuisset, post assumptum cibum potumque pessime habere cœpit, animo angi, cardialgia vehementissima vexari, vomiturire, mox anxie vomere, circa pectus constringi, sudore frigido perfundi, ardore faucium torqueri, siti immodica & torminosis dejectionibus excruciarî: medico tunc ad opem ferendam vocato suspicio non oriri non potest, vehementem aliquam subesse debere causam, quæ optimæ aut saltem inculpatae valetudinis prægressæ statum simul ac semel adeo labefactavit. Quærere itaque ante omnia debet, quali victu potuque usus sit, & solusne cibum assumerit, an plures in eadem mensa convivas habuerit. Nam si plures eodem victu usi eadem pati deprehenduntur, vix dubium superest, fuisse aliquid vel cibus vel potui communibus immixtum, quod tam vehementes læsiones pluribus simul ac semel intulit. Hoc intellecto examinentur singula, quæ a cibus potibusque appositis supersunt, inspicianturque vasa, quibus vel apparatus vel indita fuerunt. Vix poterit fieri, quin solers medicus hac via tandem deprehendat malorum originem, & ad medendi iustas vias deducatur. Atque tali ratione Illust. Dom. PRÆSES usus est quum ante multos annos in hac Academia factum esset, ut nobilissimi convictores complures incuria quadam coquæ in magnum periculum adducerentur

tur non exigua arsenici in pollinem comminuti quantitate iufculo immiffa pro faccharo: de quo videatur *medicin: consultat: tom. 1. p. 35. & 251.*

§. V.

Leguntur complura hujus generis exempla integrorum familiarum a pastu simul pessime mulctatarum, ex quibus etiam unus alterque vitæ jacturam fecit. Sic D. D. MAVCHARTVS in *Ephemerid. A. N. C. Cent. I. obs. 13.* refert de generosissima persona mox a pastu sumto vomitibus enormibus correpta, idem patientibus coqua, netrice & tribus ejusdem familiæ ancillis. Causa inventa fuit caseus ex lacte vaccino in vase cupreo paratus, de quo pariter omnes comederant. Plura exempla in scholio isti observationi subjuncto adducuntur, quibus admonemur de insigni virulentia æruginis, quæ inter coquendum cibis admiscetur, aut a vasis cupreis in eosdem ibi asservatos transit. Sic memorantur ibi tres moniales pessime mulctatæ ab esu pastæ ex farina, butyro & caseo paratæ in vase æneo, ibidemque diutius asservatæ. Harum una mortem ex hoc edulio oppetiit. Integer cœtus puellarum orphanarum in urbe Italiæ Regio horrendis vomitibus, torminosis ventris excretionibus, dirisque aliis symptomatibus oppressarum ibidem p. 62. adducitur, ad quarum curationem accitus D. D. VALLISNERIVS, in prægressum cibum inquirens invenit pastam fuisse in vase æneo æruginoso a negligente coqua paratam.

§. VI.

Atque talibus signis in suspicionem veneni acris, erodentis & caustici facile adducimur, sequente vero indagatione de reali ejus assumptione convinci possumus.

mus. Sed non solum talia sunt, quæ ab incautis devorantur, venena, verum etiam alia dantur non minus quidem pernicioſa, ſed quæ ſe aliis ſignis patefaciunt. Talem caſum invenimus in D. D. WEPFERI doctiſſimo tractatu *de cicuta aquatica noxis* p. 231. Scilicet integer conventus Benedictinorum Rhinoviensium anno cło loc xxxix. una cœna in magnum periculum adducebatur, quum hyoſcyami radices cichorei radicibus permixtæ in acetarium appararentur: unde caput vertigine corripiebatur, linguæ ac labra torrebantur, aſperabantur fauces, nonnullorum ilia torquebantur, omnesque artus male habebant: geſticulabantur alii & delira loquebantur, viſus acies corrumpiebatur, ut qui legere vel- lent, litteras ambulare putarent, & conſulim diſcurrere, duplicataque vel triplicata objecta cernerent. Tam commune inque multos ſimul diſfuſum malum fecit, ut in culinam inquireretur: factaque indagine cognitum eſt, puerum hortulani noxias radices edulibus per imprudentiam mixtas coquo tradidiſſe, indeque hanc iliadem malorum ortum traxiſſe. Sine dubio recte iudicavit ad opem ferendam vocatus celeberrimus JO. SCRETA, graviſſima ſequi potuiſſe, niſi viſ hyoſcyami noxia ſale & aceto ac oleo fuiſſet infracta: forte & ipſum cichoreum ad minuendas noxas fecit: quippe quod DIOSCORIDES hyoſcyami corrigens eſſe perhibet.

§. VII.

Pertinet huc quoque egregia obſervatio D. D. NEBELII, quæ *Ephemerid. A. N. C. Cent. IX. obs. 60.* legitur, ſiſtitque conjuges, qui in cœna coturnices aſſatas comederant, hora vero exacta in ſiniſtro corporis latere ſpaſmodicam tenſionem ſenſerunt valde moleſtam
in

in cervice & dorso, quæ ad os claviculæ, moxque ad maxillam sinistram ascendit, cum delirio in marito, & palpitatione cordis in fœmina. Medicus advocatus auditis circumstantiis & explorato quod tres liberi in eadem mensa pasti, sed coturnicibus omissis, nihil mali sentirent, culpam merito rejecit in has aves, diu jam infamatas a GALENO aliisque medicis, quod musculorum distentiones inducere soleant: non quidem quod elleboro pascantur, quem in nostris terris non inveniunt, sed quod lolio temulento vescuntur, ut C. BAVHINVS & RVD. JO. CAMERARIUS observaverunt. Quod de coturnicibus constat, de alaudis forte etiam non injustissime metuetur, illo tempore captis, quo messis nondum peracta est, multæque pluvix ceciderunt per æstatem, quæ lolii illius proventus valde fovent & adaugent. Certe ante non adeo multos annos per Franconiam multæ querelæ auditæ sunt, quod alaudæ comestæ multis noxam intulerint: quamquam id in nostro & reliquo Misnico tractu unquam compertum esse nullibi reperiam.

§. VIII.

Quum plura hujus generis exempla afferre liceret; parcimus tamen operæ & tempori, atque illico nos convertimus ad ostendendum quem fructum ad caute circumspecteque agendum capere hinc oporteat. Primo quidem cognoscere licet fieri posse, ut venenum accipiat, ubi nemo dedit illo consilio, ut veneni noxas exferat, errore scilicet, non malitia aut dolo. Patet id exemplo arsenici pro saccharo ad ptisanam avenaceam edulcorandam adhibiti, ut & radicem hyoscyami & cichorei infausito errore conjunctarum. Sed huic non immorabimur, quum ad medicum non pertineat quæ-

B

rere,

rere, qua intentione venenum datum sit, sed datum removere, si tempestive venerit, viresque infringere: aut si re jam confecta vocatus sit, præsentiam ejus invenire & comprobare. Deinde & illud discimus, edulium aut potum in se saluberrimum veneni indolem veram consequi posse, si minus decenti vase vel præparetur vel asservetur: quo in genere multum invigilandum est ex argento factæ suppellectili, quippe semper cupri societatem habenti, magis autem cupræ & orichalceæ, tum vero etiam stannæ, præsertim elegantiori cum regulo antimonii & orichalco, quin arsenico ipso, paratæ. Tum quoque apparet, quod multis simul pransis aut cœnatis accidere potuit, sæpiusque accidit, idem etiam singularibus evenire posse, si quis solus talem cibum vel potum acceperit, simili noxa infectum. Exemplum chirurgi a caelo in cupreo vase facto & in eodem mensæ imposito mortis periculum incurrentis legitur in *Ephemerid. A. N. C. Cent. 1. obs. 13.* ibidemque de puella quadrienni ex simili noxa mortua legitur. Confer Illustr. Dom. PRÆSIDIS *medic. consult. tom. VI. dec. I. cas. IX.* Tandem & hoc elucet diversorum venenorum diversas esse operationes, quibus consideratis, tanquam signis, medicus dirigitur ad facilius detegendum illud, quod præsentis in ægro tante molestias inducit: de quo deinceps pluribus agendum est.

§. IX.

Juvabit autem scrutinium hoc ipsemet ægrotus, si ad mentis adhuc compotem vocati accessimus, recensendo, quæ ante paucas horas egerit, ederit, assumerit. Idem si ab æneo vase in apparatus vel asservatos cibos metallicum æruginosum quid migraverit, ex sapore nauseoso faucibus immorante, & per singulos vomitus

mitus renovato, conjecturam nostram aut confirmabit, aut aliorum excurrentem revocabit. Quodsi vero aut infans sit, aut etiam deliret, & extrema patiat, longo quidem scrutinio tempus non suppetit, sed ante omnia prospiciendum est agroto, & ex signis presentibus colligendum, quo maxime remedio opus sit, ne vitæ æturam faciat. Quodsi itaque signa adsint caustici veneni, ut æruginis, arsenici, cobalti & similium, nihil magis conducet involventibus oleosis, pinguibus, mucilaginosi: ut oleo quovis culinæ usibus apto, lacte, cremore ejus, butyro cum jusculo avenaceo, jusculis carniū gelatinosis & pinguibus, nihil aut parum salitis, quibus evomendi conatus adjuvabuntur. Quibus jam cum euphoria patientis conquiescere incipientibus, locus est theriacæ cum aceto aut succo citri, mixturisque diapnoicis & alexipharmacis.

§. X.

Si vero nullum adsit caustici veneni signum, sed omnia potius indicia prodant venenum in fluidum nervorum expansiva sua indole agens, solidorumque, per vitiatum hoc, motus pervertens sensusque corrumpens: non male quidem his etiam opponitur lactepidum cum oleo & pinguibus, ut evomatur noxium, quod in primis forte viis adhuc obhærescit: sed & simul subjungenda sunt, quæ propius ad rem faciunt. Si igitur multum tempus a pastu jam excessit, nihilque vomitu eliminatur, quantocyus ad acetum veniendum est vel simplex vel calendulatum aut bezoardicum, cujus ope nimia humorum expansio compescetur, & per blandam diapnoen dissipabitur id quod peregrinum ac noxium eos subiit. Si sopor urgeat, injiciendus est clyster initio

acrior, ut per alvum deorsum evocentur noxia in intestinis commorantia, deinde mitiores, oleosi, demulcentes. Si inter hæc de assumpti veneni specie accuratius aliquid rescire licuerit, adhibenda quoque sunt, quæ specificè adversus singula valere constat: de quibus hic prolixius agere non licet mihi, qui non tam curationem venenatorum tradere cupio, quam edisserere, quæ cautio in veneni dijudicatione adhibenda sit.

§. XI.

In hominibus, qui se potibus inebriantibus impleverunt, satis sæpe accidit, ut vehementibus cardialgiis corripiantur, immanibusque vomitionibus torqueantur: aliqui etiam diris convulsionibus tententur. Et choleriodes quidem ejusmodi evacuationes plerumque concursui variorum assumptorum pinguium, salinorum, dulcium, acidorum, aromaticorum & quorum non aliorum, quæ in unam cœnam acervari solent, deberi videntur; præsertim si vel vinum vel cerevisiæ variæ commixtim bibuntur, vel mangonifata vina, aut admodum generosa, nervos, ex Hippocratis effato, ferientia, assatim fuere hausta. Retulit mihi vir fide dignus, quod duo juvenes, inter complures alios uni prandio admoti, ubi die cetera æstivo & calido multum vini ebiberant, convulsionibus gravibus correpti fuerint; quorum unus corpore cetera valetudinario præditus, minorem admirationem faciebat, alter vero floridissimus & vegetissimus, quum mox etiam corripere-tur, panicum terrorem reliquis injiciebat, quorum tamen nemo quicquam sinistri sensit. Erat autem prior vini potui a teneris annis adluetus, alter a pueritia quidem cerevisiæ addictus, sed sæpe antea compotationibus

bus interfuerat. Vinum accusatum fuisset, nisi complures alii sine ulla noxa a convivio isto discessissent.

§. XII.

Vehementius tamen lædi tales ad ebrietatem potibusque repleti possunt & solent, si iracundia graviore cominoventur, & post illam cibos potusque ingurgitare pergunt, aut motu, ut saltatione, concalescentes frigidam corpori infundunt, aut magno se frigori postea diutius permittunt: unde aliquos vitæ præfens periculum incurrisse constat. Quin sola corporis ad magnam æstuationem incalescentia, si frigidus potus intemperantius assumatur, veri veneni effectus in nobis patrare potest: in cuius asserti comprobationem multa adduci exempla possent, nisi obvia ubique esse scirem. Unicum tamen non possum, quin adferam, quia veneficii suspicionem movit, & forte, nisi amici medici suppressissent, & causam veriore ostendissent, magnis contentionibus occasionem præbuisset. Persona honorata amicos visum peregre abierat, pridieque ejus diei, quo summo mane proficiscendum erat, convivio excipiebatur, ubi in seram noctem usque hilariter saltabatur. Quum tempus discedere juberet, a motu calidissima pincernam adibat, ebibebatque satis magnum vitrum aqua frigida repletum. Post non longum tempus vomendi conatus emergebant, cum vehementi cardialgia: sed iter tamen per loca confragosa suscipiebatur. In singulas horas graviora omnia reddebantur, &, ne multa cumulem, post paucos dies febrem inflammatoriam mors insequabatur, prægressis convulsionibus. Quum ad viscera interiora lustranda cultro aditus pararetur, totus intestinorum tractus quasi cyaneus conspiciebatur.

B 3

§. XIII.

§. XIII.

Vehementius sese exerunt noxæ veneno assumpto analogæ, funestumque eventum accelerant, si homini a magna exæstuatione potu frigida infuso vomiturienti, aut post magnam iracundiæ excandescentiam id patienti, medicina vomitoria aut purgans exhibetur. Facile eo ruunt homines & quasi sponte sua, persuasi bilem ad ventriculum regurgitasse, ibi plures molestias creaturam, nisi proxima evacuetur via, quam ipsam naturam indicare judicant, cujus ductum se maxime sequi credunt, quum evacuantiem medicinam exhibent. Quam vero perniciosus sit hic error singulari commentatione ostendit Illust. Dom. PRÆSES *de medicina emetica post iram veneno* inscripta, clareque demonstravit iram vehementiori partium nervoso-muscularum constrictione totum systema nervosum commovere, & cordis vasorumque systolen, partiumque fibrosarum in universo corpore tonum intendere: potissimam vim autem exferere in ventriculum & intestina, ceu partes membranosas & valde nervosas. Quumque in valde calefactis & æstuantibus potus frigidus large haustus easdem partes proxime & immediate contingat, & pro natura frigidorum tum fluida gelatinosa coagulet, tum solida constringat: effectus quadantenus idem ab utroque nascitur, scilicet circuli humorum vitalium in membranis illis partibus impedimentum in stasin & corruptionem inflammatoriam præcipiti gradu tendens. Ejus primum indicium præbent vomitorii illi motus: quos qui medicina quacunque spasmos inducente augent, oleum camino addunt, funestumque eventum accelerant.

§. XIV.

§. XIV.

Facillimum jam erit ad judicandum, quanto potentiores effectus consequuturi sint, si ebrietas, prægressis variis cibis, conjungatur cum graviore excandescencia, motuque defatigante inter saltandum, aut prorsus luctandum & digladiandum, deindeque frigidus potus superingestus sit, sicque læsus tam multis delictis diæteticis frigido loco male munitus decumbat. Quid enim mirum, si gravissime mulctetur talis homo, qui in omnes leges sanitatis conservandæ tanta insania impingit, easque migrat. Quamquam & hic subinde petulantium sodales in ludibria accedunt, qui hominibus sui non amplius compotibus infundunt pulverem nicotianæ aut elebori, ea intentione, ut citius evomant: quod non potest non male sæpius cedere. Quin ipsi caupones aliquando malas artes adhibere solent, quibus cerevisiæ accescentis noxas emendent: ut factum meminimus ab aliquo, qui cerevisiæ albæ immiscebat lixivium saponarium: quod cum largius factum esset, satis multi, qui in eadem caupona illo die græcati fuerant, morbis acutis inflammatoriis corripiebantur, quorum non pauci celeriter exstinguebantur, ut de eventu tam infau-cto, sed mendacibus circumstantiis interpolato, multæ fabulæ per integram Germaniam, & forte ulterius spargerentur.

§. XV.

Atque hæc hætenus disseruimus, ut cognoscatur, quam multa sint, quæ speciem venenorum habent, effectusque veris venenis malitiose datis analogos edunt: quorum memorem esse medicum decet, ut mature deliberatum certoque exploratum respondere magistratui possit.

possit. Quamquam enim in effectu vitam in periculum adducendi, quin abrumpendi, cum quovis veneno certare possint: de talibus tamen venenis, quibus nomen non nisi æquivoce competit, in foro non solet quæri. Medico autem hæc omnia explorata beneque considerata esse debent, ne iudicium ferat, cui tuendo impar sit, si alius, re melius expensa, errorem ipsius arguat: deinde ne ad curationem vocatus, dum indicationibus veri veneni, univoce talis, satisfacere per evacuationia cupit studetque, salutem hominis pessundet. Nam in plerisque veris venenis ore assumtis prima curandi spes in eo residet, si involvantur atque celerrime evacuentur: ubi vero iracundiæ excandescencia, aut potus frigidus post incalescentiam mali originem induxit, hanc spem exfulare debere jam supra ostendimus.

§. XVI.

Hactenus loquuti sumus de talibus casibus, ubi venenum absque malo proposito, per incuriam aut errorem aliquem, datum suntumve fuit, medicoque in omnia inquirenti verum fateri nemo facile dubitat: aut ubi sine veneni veri aut univoce talis præsentia, ex multorum in sex rebus nonnaturalibus errorum concursu, effectus verorum venenorum effectibus similes resultant. Superest nunc ut circumspeciamus de illis casibus, ubi tam illi, qui malitiose dederunt, factum suum dissimulant, quam hi, qui ex vitæ tædio sumserunt, strenue negant, medicoque requirenti omnia potius alia, quam verum profitentur. Satis rari sunt illi casus, quando medicus ad hominem vocatur, qui vivendi tædio noxi-
am medicinam accepit: nam id fere provide curat, ut remotis arbitris finem suum consequatur. Factum ta-
men

men legimus, ut aliquos pœnitentia tentatæ avtochiriæ ad opem quærendam compelleret: alios dirorum symptomatum syndrome proderet domesticis, ut rem denunciarent. Priori quidem casu non magno labore rescimus, quodnam venenum sumtum sit: nam periculi effugiendi desiderium confessionem ingenuam extorquet. Sed difficilior sit negotium in homine pertinaciter mori cupiente. Sæpe tamen produnt arcanum circumstantiæ quædam. Sic memini hominis, qui furiis conscientiæ agitato aquam fortem, arbitris remotis, biberat, vitrumque per fenestram in hortum proximum projecerat. Viderat hoc ejus amicus in horto deambulans, ab altero non visus, quumque vitrum considerasset, odoremque cognovisset; mox vero illum vomere, & valde ruffire animadverteret, ad cubiculum ejus properavit, aditumque, quo licuit modo, patefecit. Verejam agonizantem inveniebat, quum vero non ignarus medicinæ esset, interim, dum medicus accederet, multa infusa aqua vim concentrati acidi infregit, sicque salutis auctor exstitit.

§. XVII.

Rari sunt, fateor, tales casus: sed medicum omnia circumspicere tunc oportet, si quod forte indicium nancisci possit. Os itaque ægroti inspiciat, consideret vomitu projectam materiam; sed ante omnia symptomata præsentia recte æstimet. In illustri quadam schola nobilis adolescentulus, nescio quid metuens, exitiale sibi consilium agitabat: cumque pingendo operam daret, bonam quantitatem gummi guttæ, aqua dissolutam, hauserat. Vomebat flava, eoque prodebat, quid summisset; ejusque moderator, excussa suppellectile pistoria,

C

storia,

etoria, quum non inveniret ante paucos dies emtum pigmentum, medico facile indicabat certum, unde periculo subtrahebatur, medicina convenienti tempestive suggesta. Enim vero non frequentissime licet tam brevi labore verum reperire, aut subvenire in tempore: fereque ex symptomatum consideratione, aut in demortuorum corporibus per sectionem eruendum est. Atque eandem esse conditionem eorum, quibus a flagitiosis hominibus venenum scelerata manu porrectum est, facile cognoscitur. Quare opus est certis & diagnosticis venenorum, si non omnium, potissimum tamen & frequentissimorum, signis, de quibus deinceps ordine dicam, quam bene potero.

§. XVIII.

Si itaque homo, qui ante paucas horas perfectissime valuit, aut ita tamen, ut de nulla molestia conquereretur, nec iracundia percitus fuit, aut post magnam incalescentiam frigido potu sese implevit, post sumtum cibum aut potum gravia patitur, ea scilicet, quæ §. IV. attigimus, quærendum est de assumtis, an forte pultes, pasta, pistorium aut dulciarium opus fuerint, aut chocoladam biberit, & num quid in istis offenderit, quod insolitum saporem haberet. Si assumpta talia fuerint, haud levis erit suspicio arsenici albi simul admixti, quippe quod gustum facile fallit, & inter talia absconditur. Juvabit itaque curationem ita instituere, ut noxis ejus sit opposita. Arsenico suppar est mater ejus cadmia fossilis sive cobaltum; eodemque pertinent arsenicum citrinum & rubrum, quippe ex albo, additione sulphuris, facta: quamquam omnino aliquantum debiliora albo arsenico, sufficientibus tamen ad enecandum hominem viri-

viribus instructa: ceterum vero insipida, ut facile inter assumpta spissiora possint abscondi & ingeri. In iis, qui demortui secantur, ventriculus sese offert inflammatus, quibusdam locis stigmatibus nigricantibus, sphacelatis distinctus. Si pulvis inhærens tunicae ventriculi & intestinorum colligatur, eluatur, siccetur, laminaeque ferreae prunis impositae injiciatur, foetorem spargit alliaceum, & admotum metallum frigidum adspergine alba obducit, aut ad citrinum vel rubrum inclinante, si citrinum vel rubrum arsenicum fuerit.

§. XIX.

Post arsenicum in classe venenorum causticorum & erodentium sunt metallica quaedam per salia in vitriolicam naturam conversa, ut mercurius sublimatus, ejusque in aqua solutio, quam vocant aquam Polonicam, solutiones metallorum in spiritibus acidis, ipsum vitriolum, praesertim lunæ & veneris, ærugo, & id genus alia; quæ tamen vix quisquam incaute assumerit, quoniam se horribili sapore facile produnt: unde nec fieri potest, quin venenatus per talia homo saporem æuginosum metallicum in ore & faucibus diu retineat, idemque toties renovetur, quoties repetito vomitu aliquid emolitur. Hinc medico adhibito non obscurum esse potest, quorsum conjecturis suis ferri, & in quæ porro indagare debeat. Jungi vero plerumque solet vehementibus & ferocibus evomendi conatibus urinæ pertinax suppressio, quæ etiam a solis spiritibus acidis concentratis consequitur: teste THEOD. ZWINGERO in theatr. prax. med. Ad opem ferendam cito accedat oportet medicus, beneque instructus, ne mors miserabilis, cum diris convulsionibus, consilium &

juvandi studium antevertat. Diluentia cum antacidis præcipuam spem ostendant: quorum illa concentrati acidi spiritus vires debilitant, hæc infringunt, & armis suis exuunt. Legi scriptum publico Illustriss. Comitum Hohenlöensium testimonio munitum, quod homini mortis supplicio addicto gratia facta sit hac lege, ut mercurii sublimati drachmam dimidiam, ni fallor, aut integram assumeret, deindeque terræ sigillatæ Silesiæ certam quantitatem subjungeret, quo constaret de remedii, tunc tantopere deprædicati, efficacia. Satis graviter afflictus homo tamen eluctabatur hoc solo remedio, & modica vini veteris quantitate; quæ pro terræ vehiculo indulta erat.

§. XX.

Si mortuorum a talibus venenis corpora inciduntur, gulæ & ventriculi interiora erosa, inflammata & corrupta inveniri annotatum est: ut & plerumque ante mortem sanguinolenta evomuntur & per alvum secedunt, quæ postrema excretio etiam post mortem aliquamdiu durare visa est. An vero fieri ulla arte queat, ut hujusmodi venena, utpote solubilia, in defunctorum ventriculo aut intestinis detegantur, & sensibus percipienda fiantur, valde dubito; nisi forte excessiva quantitate ingesta mortem citius induxerint, quam per intestina diffundi, ac mucosæ & lymphæ gastricæ intestinalique latici copiosius affluenti permisceri possent, & cum illis, majori quidem sui parte, per superiora & inferiora expelli. Forte aliquid effici posset, si ventriculi & intestinorum contenta elota per præcipitantia explorarentur, secundum eas leges, quas chymia suppediat. Sed quoniam nondum succurrit, qui illam *angelicam* vel

vel requirat, vel a se felici experimento comprobata doceat: nolo ulterius huic negotio immorari. Ad celerem perniciem rodendo, inflammando, necrofinque inducendo, etiam ducunt quaecunque salia concentratissima in ventriculū delata, & spiritus omnes acidi fortissimi, salis communis, nitri, vitrioli: quin & alcalina fortissima, praesertim cum adjectione calcis vivae facta: quibus certissimam medelam affert, quicumque satis diluit, & deinde eorum naturae contraria subjungit. Hac quidem ratione progressus lēSIONIS impeditur: sed illa, quam inter deglutendum gulā & faucibus intulerunt, plerumque pertinaciter affligit, & mortem inferre etiam valet: qualem casum refert supra laudatus ZWINGERVS *part. II. pag. 251.* Et sane vix fieri aliter posse experientur illi, qui inter labores chymicos tales concentratissimos spiritus manibus vel digitis suis affundunt, ubi cuticula, saepeque satis notabilis cutis portio, abscedit, tanquam fuisset cauterium adhibitum. Loquor autem de concentratissimis & fumantibus spiritibus, quibus multis gradibus debiliores sunt, qui in officinis ordinarie prostant. Facile itaque cognoscitur noxios effectus in his, qui tali modo mortui sunt, in summis faucibus & oesophago potissimum esse quarendos & reperiendos.

§. XXI.

Venenis septicis annumerantur antimoniatā, male preparata, & ubi vel non decebat, vel modo ac dosi indecentibus, exhibita. Quum tot querelae de hoc toties damnato & magno molimine proscripto tam simplici ac crudo, quam preparatis legantur: mirum tamen videri debet, quod tam rarae sint historiae sectionum in

cadaveribus per talia neci traditis institutarum. Illud hodie puto indubium esse, quod antimonium crudum venenis injuste annumeretur. Sed flores ejus, itemque crocus metallorum dictus, vitrum, mercurius sic dictus vitæ, aliaque præparata omnino venenorum effectus edere valent, unde vel plane hodie omittuntur talia suis nominibus indicata, vel non nisi determinatis casibus, addita summa cautela, reservantur. Equidem prorsus persuasum habeo longe plurima funestorum exemplorum, quæ jactantur, non tam ad antimoniatam medicinam per se pertinere, sed propterea male cessisse, quoniam exhibita fuerunt, ubi oleum camino affundi non decebat. Satis de eo diximus superius. Reliquorum tragicorum eventuum causa forte frequentissima fuit illa epidemia persuasio, quod antimonium crudum tam horrendum sit venenum: unde superioribus annis, pro sua quisque phantasia, torrendo calcinandoque, veneno suo castrare illud conatus, quo diligentius id fecit, eo reddit nocentius. Id ante sat multos annos in hac ipsa urbe factum fuisse discere licet ex KVNCKELII *laboratorio*, Hamburgi typis exscripto. Si quis læsus ab antimoniato fuerit, feroces vomitus experietur, fereque cetera omnia, quæ affligunt arsenico sumto. In demortuis ventriculum inflammatum & gangræna corruptum inveniri par est. Quod vero semper fieri possit, ut aliquid, quod exhiberi & ab antimonio esse probari queat, sectionis ope eruatur, valde equidem dubito: quum non solum valde exigua portio assumatur, verum aliqua etiam solubilia aut fluida sint, in quibus antimonium ostendere optimus chymicus non valuerit, etsi integras uncias isti examini impenderit.

§. XXII.

§. XXII.

Venenis septicis & solutionem continui inferentibus accensentur ex mineralium familia auripigmentum & adamas; utrumque tamen sine solida & vera causa eo referri existimo. Et quod ad auripigmentum quidem pertinet, loquor tantum de nativo, hæud vero de factitio, quod ex arsenico albo decima sulphuris parte colliquata paratur in Misnia: hoc enim venenum esse amplissime concedo. Sed alterum illud nativum non minori injuria, quam antimonium crudum, venenis accensetur, diuque a JO. PLATEARIO internis usibus adhibiturum fuit; qui idem quoque auctor antimonio crudo frequenter usus fuisse deprehenditur. Sed de auripigmento remitto lectorem ad Illustr. Dom. PRAESIDIS medic. consultat. vol. I. p. 249. ut & ad Eiusdem dissertationem de erroribus circa venena vulgaribus. Adamantem inter venena Arabes primum retulerunt, ut Serapion & Averrhoes: sed in multis auctoribus, qui de venenis amplissime egerunt, quum ceterum Arabes sequerentur, omissum tamen adamantem mireris. Primum fere ex recentioribus puto esse SANTEM ARDOYNVM, qui ante trecentos, & qui excurrunt, annos de venenis amplum opus scripsit, cujus libr. II. cap. 23. adamas inter venena refertur, sed admodum timide. Nec invenio illam accusationem magis fuisse frequentatam, quam post mortem Theophrasti Paracelsi, cui, tanto remedium ad vitam longam pollicitatori, quum mors præmatura ab aliis probro objecta esset, discipuli culpam in hostes ejus conjiciebant, qui ipsum enecassent exhibitio adamantis pulvere, veneno omnium, quæ dari possunt, invictissimum. Ab eo tempore a maximis viris, quos inter

inter FERNELIVM unum ostendisse sufficit, venenum declaratus est, quamquam ANSHELMVS BOETIVS in sua *gemmarum & lapidum historia* innocentiam ejus, quin vires medicas laudatissimas, ostendit.

§. XXIII.

Qui venenum perhibent, partim naturam ejus accusant, quam SERAPION declaravit frigidam & siccam in quarto gradu, partim proprietatem, quod frangat omnia præter plumbum & hircinum sanguinem: apparere hoc, credunt, quod vitrum scindat, & quod polline ejus omnes gemmæ atterantur: adeoque fieri non posse, quin ventriculus & intestina etiam ab eo discindantur. Quantum subinde trepidatum fuerit, quum aliqui per errorem deglutiissent adamantem, notum facile erit: sed in India non metuitur hæc noxa ab illis, qui fiscum regium defraudaturi multos sæpe adamantes deglutire solent, ut itinerum scriptores referunt. Quum multa exempla metum illum refutassent, accusari tantum pollen cepit. Sed præterquam quod antea laudatus BOETIVS innoxium illum pulverem comprobavit: absolum sane videtur concludere ab eo, quod intervenienti forti attritu & celerrimo peragitur a duris in dura corpora agentibus, & ab iisdem patientibus, in mollia, sequacia & nulli tali motui obnoxia. Scire per quam velim quanto durior utique sit adamas rubino aut smaragdo vero orientali; quarum gemmarum fragmenta, in pollinem redacta, etiam recens natis exhibentur, si non singulari fructu, tamen plerumque innoxie, & sub auctoritate publica, quum in libris pharmacopœorum normalibus præscripti sint. Memini casus, quem ab Excell. D.D. SCHVLZIO bene-

vole

vole mecum communicatum, impetrata ejus venia, exhibebo. Is familiariter quondam usus est celeberrimo gemmarum calatore Norimbergensi, CHRISTOPHORO DORSCHAEO, ante paucos annos mortuo, qui sæpius ipsi & amicis retulit, quid domi suæ cum adamantis pulvere gestum sit. Scilicet imbutus persuasione de summa venenositate hujus pulveris, omnibus domesticis, ut sibi ab eo caverent, severe injungebat. Aliquo die observabat magnam sibi quantitatem recenter parati deesse, inque furti auctorem diligenter inquirebat. Deprehendebatur ancillam domesticam, mortis consciscendæ causa, illum assumisse, quæ patefacto facinore aufugerat. Sed spem ancillæ, dominique metum, eventus æque destituit, quum ultra viginti annos salva ac incolunis illa maneret, & neque tunc quicquam finistri experta esset, neque postea labem valetudinis sentiret: forte etiam nunc superstes.

§. XXIV.

Nolit itaque cautus & circumspectus medicus in veneno indagando atque accusando ad talia impingere & offendere: diu potius omnia deliberet, antequam experimenta, extra corpus instituta, ad corpus humanum transferat, quum facile vitiosa μεταβάσις eis ἄλλο γένος fieri possit, aut fallacia causæ non causæ committi. Ac nescio sane an ab hac accusatione absolvi omnino possit illud alicubi inventum & descriptum *venenum mechanicum*, quod scindendo & exulcerando lentam mortem inducere perhibetur. Scilicet bractææ tenuissimæ orichalceæ, in tenuissima fragmenta forfice dissecta, & animali exhibita, hac ratione mortem inferre scribuntur: quoniam

D

niam

niam acutis suis angulis scissura & vulneratura sint intestina; & hinc orta exulceratio mortem debeat inferre. An vero a placidissimo motu peristaltico, contenta intestinalia super plano lubrico promovente, illa infixio, istaque impulsio metuenda sit, gnaris harum rerum permitto judicandum: a me tantam credulitatem impetrare non possum. Neque tamen propterea innoxium tale assumptum declaravero: noxas autem non alias inde metuo, quam ab æruginè, in quam fragmenta illa tandem abitura cognosco. Adeoque non tam qualitatem noxiam impugno, quam suppositum agendi modum, propter quem mechanici veneni nomen consequutum est.

§. XXV.

Satis diu immorati sumus venenis regni mineralis causticis, violentas erosivas & inflammatorias operationes habentibus. Sunt vero etiam in hoc genere tarde & insidiosè agentia; ut & legi ac audiui superiorum quædam ita fuisse attemperata, ut noxam non nisi tardo progressu possent exferere. Non me hic immitto disputationi illi de venenis ad certum tempus agentibus, utrum dentur vel non dentur: gloriator enim me nec præceptores habuisse, qui talia docere vellent, nec me unquam desiderasse talia discere. Si tamen de re ignota, ex principiis cetera notis, concludere licet, equidem puto, neminem posse credere, quod dentur venena, quæ quemcunque datum hominem, mortem promeritum, ne dicam ad præstitutum diem, sed ad mensem, certo possint interimere. Quemadmodum enim de medicamentis, quin alimentis etiam, certum est, quod non
agent

agant secundum suas tantum vires, sed simul confideranda veniat subjecti receptivitas & reactio: ita etiam de venenis quibuslibet idem pronuntiandum esse persuasissimum habeo. Credo tamen, si quicquam aliud, saturnina ad lentas & chronicas contabescantias, hecticque morbos haud facile vincibiles, disponere. Cerrussam veteres catalogo venenorum publice inseruerunt, ac credo totam prosapiam plumbi non esse innocentem: plures tamen ex imprudentia forte lædi, quam ex malitioso proposito. Malitia fuit, quoniam publicis S. R. J. sanctionibus pridem interdicta fuerat, illorum solers improbitas, qui vina lithargyrio mangonifaverunt, longeque plurimis hominibus dederunt valetudinis irreparabilia damna. Quæso autem lectorem benevolum, quam multos oporteat lædi quotannis ipsemet cogitet ex hoc uno, quod in scriptis summorum virorum invenimus, vina revera sincera & purissima omnes mangonifatorum notas præbuisse, si ex lagenis staneo operculo munitis fuere infusa. Quid non fiet in familiis ubi lagenæ totæ stannæ vino excipiendo & ad convivias apportando adhibentur: quid non in hospitiiis & cauponis, ubi cantuari stannei ubique regnant? Quid non in mensis, ubi acetaria, fructus horæi cocti & apparati stanneis patiniis apponuntur? Sed omne stannum, Germanorum more fabrefactum, plumbi miscelam habet, quod a vino, aceto, fructibus horæis prompte exeditur. Miramur cur ætas parentum, pejor avis, nos magis morbosos minusque valentes ferat, & forte non satis cogitamus elegantius sæculum minus valentes necessario debere ferre.

§. XXVI.

Sed saturninorum noxam complectar unico exemplo. Juvenis generosissimus, quum gonorrhœa laboraret, iter ad urbem aliquam suscipiebat, ubi multi erant præfidiarii milites, quorum præfecti plerique certabant in honore, ut loqui solet sæculum, ipsi exhibendo. Deprecabatur vinum, quod generosissimum offerebatur homini non nisi ex medici præcepto abstinere consuecto. Intelligebant socii, quid rei subesset, suadebantque, ut pudore seposito, quum corrumpere & corrumpi sæculum sit, genio indulgeret, certoque chirurgo crederet, qui medelam promptam facere nosset. Paret, ut solent homines, quod volunt, facile credere. Dat chirurgus pulverem, in quo erat saccharum saturni. Post aliquantum tempus obstinata alvi retentio inducit tormina tantum non convulsiva, ad iliacam passionem vergentia. Recluditur tandem victa alvus, superest febris mesenterica, typo quotidianæ incedens, sed vix intermittens. Hac diu conflictatus in quartanam pertinacem incidit, superveniente abdominis dura inflatione pedumque tumore: ut vix longo tempore & patientissima medela periculo eriperetur, & cum valetudine in gratiam reduceretur. Ponamus nunc succubisse hunc ægrotum, medicoque injunctum fuisse, ut viscera scrutaretur; vix utique credo futurum fuisse, ut præter labem, multis diuturnis communem, quicquam inveniret, quod ad chirurgi arguendam culpam faceret: forteque hic accusatus tantum invenisset patrocini, ut bonus medicus, verum professus, injuriarum actionem, vix potuisset effugere. Scilicet pluribus exemplis constat bonos

bonos viros cauta cecidisse, ubi iudicium non ab artificibus æquis latum fuit. Quis enim nescit figulum odisse figulum? aut veritatem odia parere?

§. XXVII.

Sed satis jam multum immorati venenis causticis & mineralibus, transimus tandem aliquando ad consideranda signa diagnostica venenorum ex prosapia vegetabili: quorum aliqua sunt strangulatoria, alia narcotica & facultates animales pervertentia, aut omnino ad tempus abolentia. Iam attigimus ex genere narcoticorum & insaniam facientium hyoscyamum §. VIII. de cuius signis plura addere non est opus. Inter hujus generis reliqua venena eminet cicuta, ab antiquissimis temporibus notissima, quæ nec nostro tempore desinit noxas facere. Insaniam cum somnolentia insigni infert, testibus auctoribus, quorum indicem hic cumulare non placet: inflatur ventriculus, ruetus a stomacho emittuntur, pisces corruptos sapientes ac redolentes. Qui moriuntur, vix sine convulsionibus decedunt: qui vero medicinarum viribus servantur, exanthemata expellunt ex rubro subnigra, subaspera ac scabra: teste SIMON. PAVLI in *digress. de febr. mal.* §. 2. In festis a morte ventriculus valde inflatus deprehenditur striis & maculis ex flavo livescens notatus: apertus spirat flatum olidum, exhibetque saburram ex viridi nigricantem, foliis cicutæ permixtam: teste WEPFERO *de cicut. aqv. p. 112.*

§. XXIX.

Cicuta aquatica radicibus suis albis, dulcibus, sæpe aliquos ad comedendum invitavit, ignaros noxiæ qualitat. Modo laudatus vir non minus doctissimus

quam diligentissimus, aureum tractatum de hujus plantæ historia & noxis conscripsit. Septem pueri & puellæ radicibus his pasti exhibentur, quorum unus sex annorum intra dimidium horæ misere periit. Hilaris ac ridens a pastu isto, mox de præcordiorum dolore conque- rebatur, humum prostratus urinam magno impetu emittebat: mox omnes sensus abolebantur, convelle- batur, dentibus stridebat, oculos mire torquebat, sanguis ex auribus manabat, singultiebat, artus contor- quebat, caput retrorsum trahebatur. Ab obitu abdo- men & facies intumuerunt, & ex ore cadaveris spuma viridis largissime emanabat, quæ sæpe quidem deterfa identidem reparabatur. Soror ejus felicior fuit, quod repetito vomitu maximam partem ejecit. Epilepsia ta- men corripiebatur, deindeque per complures horas tan- quam mortua jacuit: rediit tamen ad vitam & sensus. Alius puer octo annorum, qui etiam nihil evomuit, pari fere ratione ac alter, cum diro opisthotono, extinctus est. Cicutæ minoris petroselini similis effectus noxii leguntur in *Commerc. litter. phys. medico Norimb. Ann. I. p. 178*. Scilicet hæc quoque cardialgiam inducit, tumo- rem magnum abdominis, totam superficiem ex cæruleo lividam reddit, respirationem difficilem facit, tandem- que plane sufflaminat, simulque vitam aufert. In alio, qui evomuerat, mira deliria, seorsim metus a canibus, & felibus, quos multos videre credebat. Atque hæc omnia in ætate infantili ac puerili sic visa sunt in nostra Germa- nia. Sed ATHAN. KIRCHERVS in *scrutin. pestis* re- fert de duobus monachis, qui Romæ a comestis radicibus cicutæ mente capti insignis & exoticæ insanix signa de- derunt

derunt, quum alter anserem se factum ratus in vicinum lacum se præcipitem daret, alter, anatem se credens, internum incendium extinguere non posse, nisi in amne, crederet.

§. XXIX.

Cicutæ in multis convenit solanum, five vulgare illud bacciferum officinarum, five majus illud, quod furiosum, & Italico nomine Belladonna, vocatur. Solani vulgaris baccarum noxas apud *Wepferum* docet D. D. EL. RUD. CAMERARIUS. Scilicet tres unius rustici liberi his comestis cephalalgia & cardialgia corripiebantur. Dabatur oleum olivarum: major natu vomebat, duo minores nihil excernebant. lacebant torvo aspectu, jactitabant membra, furibundi delirabant, alta petebant, vociferabantur, mire torquebantur, per interval-la mortuorum instar jacebant: medicinis datis post tri-duum convalescebant. De herba solani pro atriplice imprudenter cocta & comesta Erlangæ, utilissima expo-sitio legitur, & unica, quantum memini, in hoc genere, in laudatissimo *commerc. literar. Norimb. Ann. I specim. 47.* Longum esset chronici mali in pluribus personis decur-sum referre: sufficiat notasse, quod in plerisque tumor nigerrimus, ad exulcerationem gravem vergens, hinc inde enatus multum medentibus tadium objecerit: quod comparandum est illi observationi Sim. Pauli de ci-cuta comesta. Solani autem fruticosi, quod furiosum vocatur, noxæ sunt magis cognitæ & a viro insigniter docto D. D. JO. MATTH. FABRO declaratæ memora-bili scripto, cui *strychnomania* titulum fecit. Quid cl. lœrxvii. Neostadii ad Cocharum viro adulto, mul-tisque

tisque puerulis ab esu baccarum huius solani evenerit, tredecim exemplis ostendit ille auctor, deindeque observationes quindecim aliunde petitas affert. Ne multus sim in omnibus recensendis, sufficiat retulisse huius solani pathognomonica signa, delirium ineptum, oculorum splendorem & caliginem, deglutendi difficultatem, urinæ frequentiam, ac tandem cutis decolorem asperitatem.

§. XXX.

Inter venena narcotica regnat datura, seu stramonium exotica, quam Solanum Indicum spinosum aliqui vocant. Non tam enecandis, quam injuria afficiendis & ludibrio habendis hominibus datur: de quo pauca addo, lectoremque remitto ad Illustr. Dom. PRÆSIDIS *medic. consult. tom. IV. p. 45. & 50.* Mandragoram quoque, utpote solanorum familiæ accensendum vegetabile, quod somnum & dulces phantasias inducere perhibetur, cum aliis huius generis indigenis & exoticis, indeque præparatis, ipsisque opiatibus, somnum profundum inducentibus, & sæpe æternum soporem, leviter tetigisse mihi sufficiat, quum signum in sensu satis manifeste incurrens præbeant, a quo ductus medicus in examen omnium prægressorum & conjunctorum descendere debet.

§. XXXI.

Venena strangulatoria sunt varia, quæ vel in cibum apparatus cupide devorantur, vel medicinarum instar infausta manu offeruntur. Refero huc fungos, quos ATHAN. KIRCHERVS *serutin. pest. cap. VI.*

VI. vivas toxici bursas eleganter dixit. Quamquam enim sunt inter illos edules, qui pro innoxiiis habentur: sat tamen multis, quin saepe integris familiis, exitium attulerunt; cujusmodi historias a LEONARD. BOTALLLO aliisque consignatas multas afferre liceret. Sunt valetudinariis & imbecillibus omnibus omnino relinquendi, ut optime consulit GALENVS de aliment. facult. Videtur plane eosdem specie fungos aliquo tempore insalubri succo fœtos esse, ut valetudinem in præceps periculum adducere possint, pro eo forte, ac humiditas, quam imbibierunt a rore & pluviis, magis vel minus innoxia, vel qualitate vel quantitate, accessit. Alii accusant noxia animalia, quæ illis infederunt, & sua effluvia in porosa eorum corpora immiserunt: quod ego quidem in medio relinquo. Ad hujus generis venena pertinent etiam alia strangulativo principio pollentia, sed cum salino cathartico conjuncto. Talia sunt elleborus uterque, in quo omnes veteres strangulatorias vires extimuerunt, easque superare docuerunt. Inter recentiores easdem confirmat FR. VALLERIOLA *lib. III. obs. II.* & CONR. GESNERVS *in epistolis*. Eadem virtus cum sale erosivo inflammatorio conjuncta cernitur in aconitō & napellō, toto genere noxiis plantis, magis tamen per Italiam & magis calidas regiones, quam in nostratibus plus temperatis.

§. XXXII.

De venenis, quæ aliunde, quam per os, corpori inferuntur, parum habeo explorati. Armata talibus inficere solere nimis quam certum est: ex quo fit, ut vulnere talibus inflicta mox initio mala signa ac fune-

E

sta

sta ostendant, quæ a vulneris æstimatione tanta exoriri non poterant. Signa talium exponit ABROS. PARÆVS *lib. X. Cap. 21.* idemque *capite XIII.* graviter differit adversus eos, qui sine necessitate venenata arma clamant & accusant, ubi aëris circumfusi malignitas gravia symptomata accessit, sive ille sit hyemalis frigidissimus, sive æstivo tempore vappidus & paludosis exhalationibus impuris infectus; quod totum caput consideratione dignissimum existimo. Subtiliores venena inferendi modos per chirothecas, sedilia, epistolas, suffimenta, pulverem sternutatorium, & similia dari, legi & a multis audivi. Retulit mihi vir fide dignus, quod viderit balsamum, qui naribus illitus statim mentem perverterit ad aliquot momenta; cumque Roma allatum. Diabolicas tales artes toto animo abominor & abhorreo, meque de illis erudiri noluisse glorior. De venenis a morsu & ictibus venenatarum & rabiosarum bestiarum vix oritur in toto quaestio, resque aliunde facile innoscit: quare telam arumpimus atque huic commentationi-
culæ facimus.

F I N E M.

NOBILI ET PRÆCLARE DOCTO
DOMINO CANDIDATO

PRÆSES,

DE venenorum cauta & circumspecta accu-
satione dum in presenti inaugurali speci-
mine docte disserere annisus es; illud u-
nicum adhuc serio monere necessarium
dixi: eam videlicet esse rerum naturalium, quæ in
alimentum vel etiam insignem medicinam quotidiana
experientia teste cedere solent, naturam atque in-
genium, ut in corporibus languidis & morbo obnoxiiis, im-
providè & minus caute usurpata veneni naturam non
raro assumere & referre possint. Nihil jam dicam de a-
crioribus, quæ vomitum & alvum cient, evacuan-
tibus; nihil de medicamentis, quæ antimonialis, vel
mercurialis aut metallica sunt prosapia. Mitto quo-
que ea medicamentorum genera, quæ sulphure quo-
dam anodyno sive narcotico, enormes sistendi motus ef-
ficacia pollent; sed tantum ex censu alimentorum po-
tum aquæ frigida, imo aquarum medicinalium, i-
psum lac ejusque serum, vinum quoque ejusque spi-
ritum, ex medicamentorum sylva, martialia, salia
volatilia oleosa, nitrosa, corticem chinæ in exem-
E 2

plum adducam ; quæ uti recto usu saluberrima , ita
perverse non convenienti tempore , ordine & dosi u-
surpata summe perniciofa sunt. Ex quo clare intel-
ligitur summi nostri Hippocratis salutare illud in li-
mine aphorismorum suorum propositum monitum : ju-
diciu in medendo esse difficillimum, & artem experi-
mento periculofam. Eo autem magis non modo vul-
gi sed & eruditorum præsertim eorum, qui sibi plus
quam aliis judicio & prudentia placent, miranda est
consuetudo: quod tam temere de Medicis & medicamen-
tis judicia sua, licet peruersa, palam referre mi-
nus erubescant. Quum vero ars nostra non in
perniciem & destructionem generis humani, sed in
ejus salutem & conservationem sit inventa & excul-
ta ; ideo summa cura & prudentia, qui ejus exer-
citio operam dare vult, providere debet, ne invi-
tus & contra voluntatem plus detrimenti in meden-
do agrotantibus quam commodi & emolumenti affe-
rat. Merito igitur eorum collaudanda est opera, qui
dum per salutarem artem proximi commodum promo-
vere animum induxerunt, non modo res, quæ corpo-
ri sunt salutare, atque in his vel illis morbis uti-
les deprehensa, annotare, sed et quæ ratione corpo-
ri nocere possint, operose scrutandi nullam præter-
mittunt occasionem. Atque inter hos quem publice
commendem, dignum Te clarissime Domine Can-
didate judico: quippe qui Medicinam non levi, ut
ajunt

ajunt, brachio tetigisti, sed in indagandis maxime rerum, quæ corpori utiles & noxiæ evadere possunt, genuinis virtutibus ac usu, laudatissimam semper operam collocasti: cujus non infructuosa diligentia specimen & in præsentī inaugurali Tua dissertatione exhibuisti; qua quin & apud Medicos & Jure Consultos plurimum laudis ac gratiæ Tibi sis conciliaturus, nullus dubito. Quemadmodum vero cautis & circumspectis Medicis nihil cedit infelicitè; ita quod Tu, si ea, qua bene cœpisti, via incedere pergis, optatissimos in praxi facturus sis progressus, & ægotantium commodo magna cum laude aliquando inserviturus, certissime confido. Quod reliquum est, in me, quamdiu superstes fuero, promptum ad felicitatem Tuam promovendam atque paratum animum semper deprehendes. Vale. Dab. e museo d. 28. Maji 1734.

DVm Mavors sævit, majoraque bella parantur,
Dumque urbes fractas Italia terra dolet;
Pacis amans alias medicinæ inventor Apollo,
En! pariter pugnas doctaque bella ciet.
OPTVME FAVORVM, TE nunc in prælia ducit,
Omnibus ut pandat nobilis artis opus.
Ascendis cathedram, sese exhortantur in arma
Pierides frustra; nam cito victor abis.
Hinc Musæ produnt certatim gaudia plausu,
TVque ipsis olim principis instar eris.

E 3

Acci-

Accipe decretum Nomen Titulosque supremos,
Artibus addictos præmia digna manent.
Gratulor ergo TIBI lauros celebresque triumphos,
Præmia, virtutes quæ meruere TVAE.
Dulcem jam patriam volitat TVA fama per urbem,
Plus TIBI mercedis vita diesque dabunt.

*Summos in Medicina honores Doctissimo atque
Experientissimo Dn. Candidato, Fautori Et
Amico suo admodum Colendo, eo, quo de-
bebat, affectu, gratulabatur.*

Christianus Salomo Zachariæ,

Adv. Immatr. et Præf. Delit.
h. r. Vice Actuarius.

S Er Purpur, den Dir heut Fridriciana giebt,
Heist Ehr und Ruhm zugleich mit Deiner Wür-
de steigen;
Selbst dein Verdienst macht sie gleichsam in Dich verliebt,
Und will im voraus Dir die Ehren-Vorbeeren zeigen,
Die künftig zum Glück Dir werden häufig blühen.
Denn Dein geschickter Geist wird sie schon kennbar machen,
Und deinen Tugend-Ruff gar in die Fremde ziehn,
Wenn Neid und Mißgunst auch darüber solten lachen.
Indessen schreibe ich zu Deinem Purpur-Hut:
Es müsse solcher Dir auf diesem Rund der Erden
Ein glücklich Recipe, das stete Wirkung thut,
Zu deinem höchsten Ruhm, bey Jung und Alten werden.

Mit diesem wenigen wolte seinem hochwerthesten
Freunde zu der erlangten Doctor-Würde
in aller Eil gratuliren

Christlich Heinrich Rösler,

Consist. Lips. Registrator.

Auda;

Audaces fortuna juvat, cautosque tuetur,
Hos nunquam, sed eos saepe relinquit iners.
Vidimus hinc, facili quod sit victoria curæ,
Cui mala non ponunt obvia quæque moras.
Vidimus at, summo falli molimine, cuncta
Qui mala ridentes nulla pericla timent.
Nil manet invictum medium servantibus, ausus
Qui nimis audaces, qui timidosque cavent.
Parque manet Medicos spes & fortuna, labores
Si constans animus consiliumque juvat.
Hinc TIBI fauricem, PARREÏT DOCTISSIME,
sortem
Spero fore, & felix ominor artis opus.
Singula TE Medicum produnt conamina cautum,
Insuper & præsens pagina docta docet.
Perge cavendo bonæ sortis nutrire favorem;
Et semper fructus experire bonos.

*Ita CLARISSIMI DOMINI DOCTORANDI honori-
bus applaudit*

Ernestus Gotthold Struve

Primislav. Uearo - March.
Med. Cand. oppon.

Quam prudente TIBI dudum virtute parasti,
Hanc solide firmat docta Minerva viam.
Dumque bonis nunc auspiciis procedis eadem,
Gratus eris patriæ, faustus & ipse TIBI.

*Ita Nobilissimo Dno, Doctori de egregio eru-
ditionis specimine gratulaturus merito o-
minatur*

Philippus Adolphus Bœhmer,
Med. C. oppon.

Vade

Vade, occide Caim (*): Nam sic, qui iusta labo-
rum

Nunc Tibi constituunt præmia, rite jubent.

Vade, occide Caim: Nam sic ars poscit & usus,

Poscit id ingenium, poscit & apta manus.

Vade, occide Caim: Nam Te fortuna manebit,

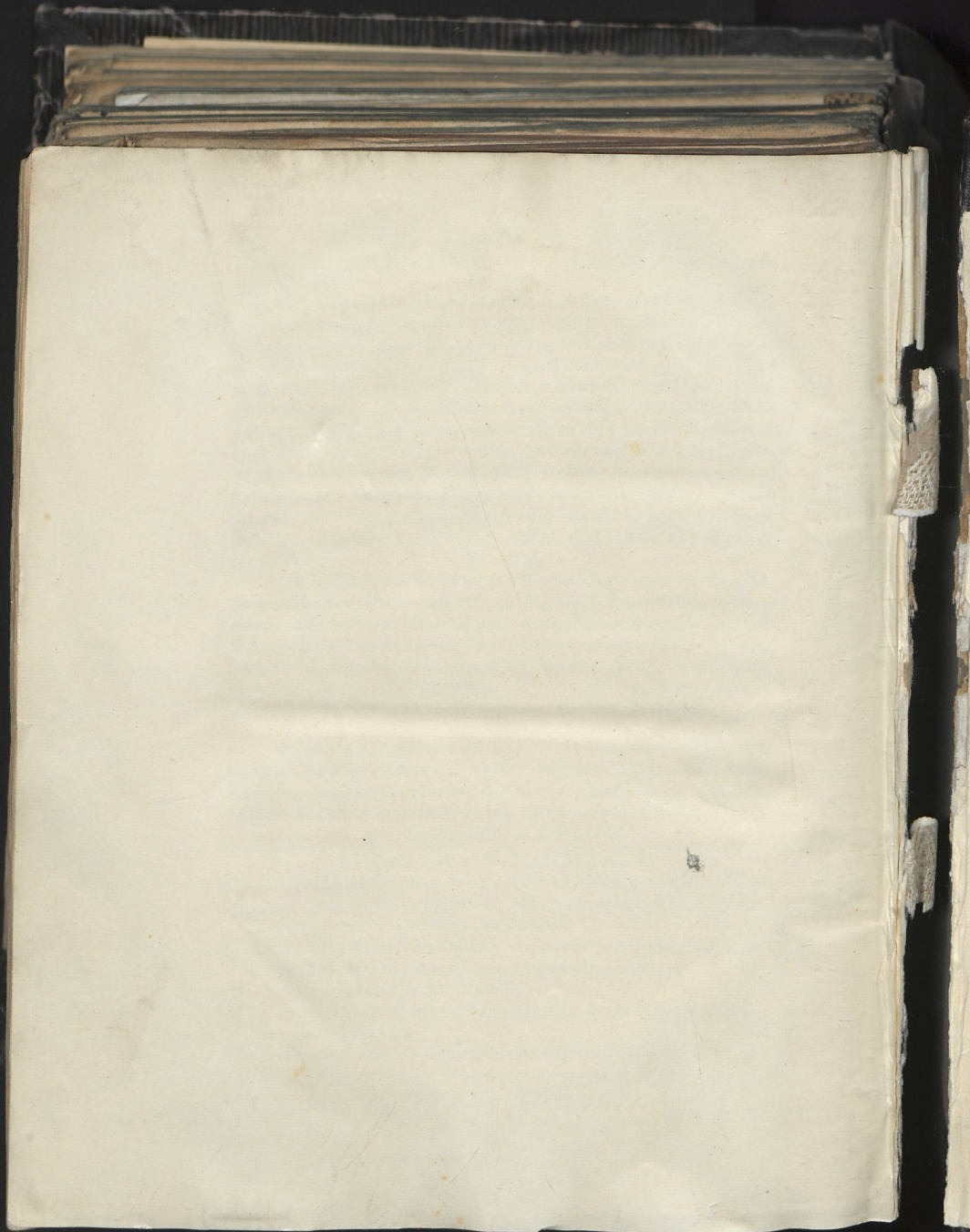
Et ceptis aderit non nisi dextra Tuis.

(*) Vid. Resolutionem probl. Monspell. Vade & occide Caim;
ubi per Caim indignantur morbi: Colica, Apoplexia, Ile-
um, Morphaea.

Hæc gratulabundus adiecit

Christianus Erdmann Schumannus,
Theol. Stud.

Halle, Diss., 1734

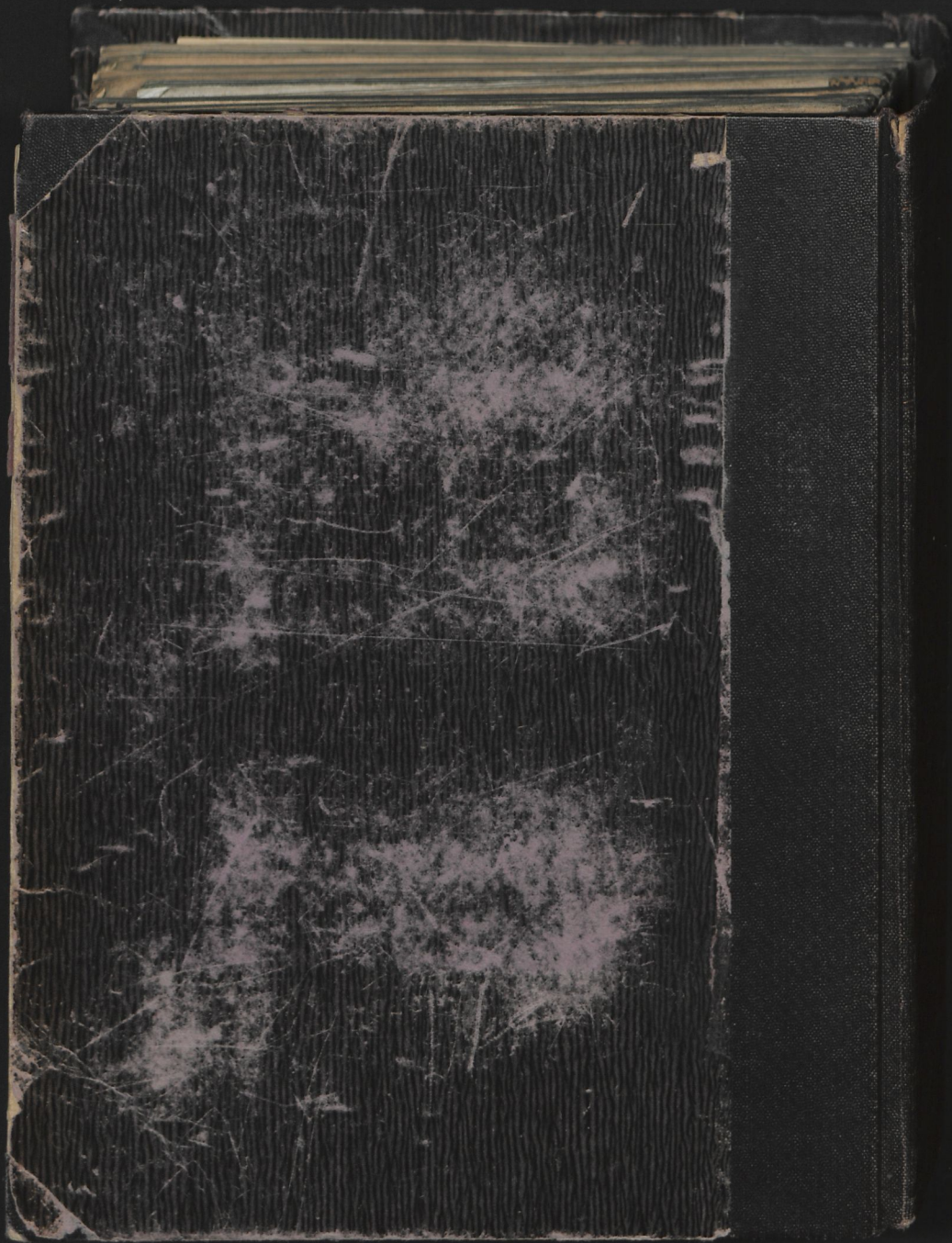
UD78

ULB Halle

004 755 634

3

DISSERTATIO
CAVTA ET
VENENI DATA

AVSPICE
EX CONSENSV ATQV
FACVL
IN ALMA

DN. FRIDERICO
ACADEMIÆ ORDINIS
ET h

PRO GRA
SVMMISQVE IN MEDICIN
MORE MAIORV

H.
D. May
PLACIDÆ ERVDITORV
AVCTOR

JOHANNES GODO
DELICIE

HALÆ M
Typis loh. CHRIST.

